

Рене Карабаш

ВЪЛНУВА МЕ ТЯЛОТО И ТОВА ОТВЪД НЕГО

Има страдание, което е добре да преживеем, но има и такова, което си причиняваме излишно. Добре е човек да подбира какво чете, какво гледа, какво слуша, казва писателката с награда за най-добра актриса от кинофестивала в Сараево за участието си във филма „Безбог“

ИНТЕРВЮ / ВАНЯ ШЕКЕРОВА

ФОТОГРАФИЯ / ЛИЧЕН АРХИВ

Оказа се, че Рене Карабаш е започнала да пише романа си „Остайница“, виждайки в интернет кадър на фотографката Пепя Христова, чийто албум „Клетвени девици“ представя малкото останали бурнеше в Албания. Странно, че в обясненията на понятието остайница, с което започва творбата на Карабаш, не фигурира синонимът бурнеша – клетвена девица, дала обет за девственост по Кануна и живееща като мъж и глава на семейството в патриархални общности в някои части на Балканския полуостров. Смяната на пола дава на жената права, каквито по тези места тя традиционно няма, но ѝ вменява и задължението да отмъсти за отнетия живот на мъж от рода в резултат на кръвна вражда.

Отплесвам се в това дълъко предисловие, защото аз също бях очарована от интригуващия проект на Пепя Христова, която представих в друга медия и иницирах нейна авторска изложба в НХГ. И продължавам да се вълнувам от темата за смяната на пола – дали принудително, какъвто е случаят с повечето от бурнешите, или доброволно, от това доколко той определя пътя, изборите, смисъла... Търся отговорите с Рене Карабаш, до чийто последен роман „Писма на Омар до бъдещата му съпруга“ още не съм стигнала, но пък съм под влиянието на стихосбирката ѝ „Братовчедката на Зорбас“, втора за нея след „Хълбоци и пеперуди“. Но фокусът си е върху „Остайница“.

„Нека умът е тяга. Никога тъга. Светлина!“ – е посвещението, което Рене написа върху моята „Остайница“

И рена, как тръгна потокът на съзнанието ви към историята, разказана в този роман?

Много време се опитвах да намеря в какво да облека моята история. Аз съм израшла на село – Александрово, Ловешко, и не ми е чужд този бит. Случайно видях една фотография от изложба в интернет. И го усетих като знак, че това ще е нещото, което ще пиша. Започнах да търся информация от всякакви източници, изчетох всичко налично. Две години работих върху романа. Вълнува ме точно темата за мъжкото и женското, за त्याлото и това отвъд него. Исках да избягам от това човек да е възприеман като мъж или жена телесно. За да го направя, трябваше да засегна много радикално त्याлото, за да се освободя от него и да остане накрая душата.

Истината за бурнешите (наречани в различните региони още мушкари, виргинешки, мушкобани, харамбаси, завъетовани девойки, садикю) е, че те са принудени от Кануна да живеят като мъже. А за

вашата остаиница това е избор на сърцето...

Историята не е за едно момиче, принудено да стане заклета девица, а по-скоро за отношенията в семейството. Между това да избереш дали да угодиш на бащата, или да избереш любовта. Люшкания, които създават цялата история. Ние в България, макар да нямаме тези закони, правим подобни избори. Все още живеем в патриархален свят, особено в по-малките населени места. Мъжът е глава на семейството, а жената, дори да има някаква сериозна професия, трябва да е домакиня и да слуша мъжа си.

Как си избрахте псевдонима Рене Карабаш, в романа и Бекиа, превърнала се в Матя, е с такава фамилия?

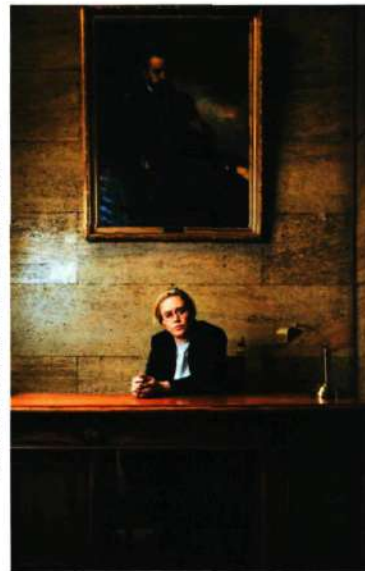
Това е фамилията на майка ми, казвали са им Карабашата. Родът е от село Деветаки, където в едноименната пещера са се спасили от чумата девет семейства така и са станали родоначалници на всички околни поселища. Исках да запазя тази фамилия на майка ми, която заради режима съм изгубила. От дълбочината на този корен черпя доста. А Рене идва от Франция, където съм учила известно време, там ми казваха така.

Докъде назад познавате родословието си? Силно впечатлена съм от родовата терапия, която провежда Ауга Марковска...

ФОТОГРАФИЯ / ГЕОРГИ КАЗАНОВ ЗА #UREN

Бих искала контакт с нея, защото се интересувам от роговата карма. Аз съм стигнала до родния Карабаш, доста заможен човек, който се жени за момиче от бедно семейство. То има братче, когото с моя праядо осиновяват. Ето тук е първата грешка – да превърнеш брат си в свое дете. Праядо ми се грижел за горите на един турчин, който му завещал голяма част от тях, сега имам гори в наследство. А иначе бил много буден и напредничав мъж – внесъл първата машина за юфка, музикална уредба „Сименс“. Но след 1944-а всичко му е отнето.

Не ви ли се иска да напишете историята на рода си?

Да, може би един ден ще я напиша. Още я проучвам. Има какво да се напише още от времената на турското робство. Един мой праядо от Карабашата е участвал в Балканската война, бил е пленен и затворен на остров Крит. Знаете ли, имам голям проблем със заклочването...

Има ли нещо общо с праядо ви, който е бил в плен на Крит, това, че се чувствате братовчедка на Зорбас?

Ха, много странно, че намирам все повече неща, свързани с Гърция. Даже мисля да си направя ДНК тест за рода ми, на кои държави принадлежа. Знам, че имам в Германия близки, в Унгария. Но Гърция много се появява, може би е свързано с минал живот.

Ходите ли в Гърция, на Крит била ли сте и заради праядо си, и заради Казанзакис?

В Гърция ходя, но на острова още не. Била съм на други. На Корфу. Но искам да отида на Крит. Един от моите гуру по повод на това с дядо ми каза да отида непременно на този остров и да направя някакъв ритуал, в който да се освободя от фобията си от заклочване. Обикновено, за да интегрираме една душа, вземаме нейното и искаме да го преживеем отново, за да се освободи родът. *Имах твърде много синхронности и знаци, довели ме дотук. Следващият ми роман ще бъде за Света гора, където не стъпват жени. Ще направя така, че да влезе жена в поклонническата монашеска република.*

Кога за първи път решихте, че ще пишете? Определи ли писането избора на образование?

Завършила съм във Великотърновския университет приложна лингвистика с английски и френски и театрална режисура в НБУ. Учех известно време и във Франция литература и езици. А иначе пиша от много мал-

ка. Преди първи клас се научих да чета, във втори и трети вече пишех стихотворения и малки разкази. Не съм спирала. Първо започнах да качвам в разни общи блогове за писане, забелязаха ме някои известни писатели и поети, поискаха да ми помогнат. Първият, с когото работих, беше Владислав Христов, хайку поетът. Попаднах в „Жанет 45“ и нещата стремглаво се случиха.

Как се нарича стилът на писане без препинателни знаци?

Аз му казвам поток на съзнанието, не е нещо ново, макар че за българската публика е малко шокиращо, че някой си е позволил да напише роман без точки и главни букви. Благодарна съм на издателката ми Божана Апостолова, че въпреки всичко застана зад мен и романа ми. Но сега заради арабския превод, защото предстои да излезе освен във Франция и в Египет, се наложи преводачът да направи някои корекции. Така че е доста любопитно докъде може да си позволиш свобода на словото, по-скоро на стила. За мен той работи, защото всичко, включително и писането, е поток на енергия, който се излива. Не ми се ще да слагам бентове пред него, дори и малки запетаи, които да създават смисли. Аз мога да си позволя преди едната да има минало, след другата – бъдеще, или обратното. Като един пъзел е всичко. Мисълта ми работи асоциативно и създава картини, които се свързват в пъзел.

На колко години се влюбихте за първи път?

Явно съм любовчицка от малка, имам спомен за влюбване от детската градина, описала съм го в преговора към „Братовчедката на Зорбас“. Раснала съм в

един мултикултурален свят... Снощи слушах интервю на Елиф Шафак - разказваше за тази мултикултуралност, която включва в романите си. И как неин център е Истанбул, след това са другите кръгове. Дадох си сметка, че моят център е село Александрово. Винаги, дори и за следващия ми роман, е важно да забия там пергела, независимо дали ще говоря за град, село или за друга държава.

Има ли останал някой там, на село?

Да, майка ми и баща ми са там. Имам и малък парцел земя в Деветаки и искам да си построя някой ден там къща. Защото е много красиво и много го усещам. Нещастливо в Деветашката пещера са намирани кокали от лъвовете. А моят първи папагал е оттам - братовчед ми ходеше за риба и го беше хванал и затворил в една кофа. Папагал от пещерата, много странно.

А какво правите тук и сега (с Рене Карабаш разговаряме в светъл офис в Hour Space, общество за психология и психотерапия)?

Точно тук, на това място, цъвам да пиша. Сценарии, книги, пиеси. Да събирам мислите си. Да стоя сама. Имам нужда да ми е тихо и спокойно.

Къде живеете и с кого?

Наблизо, до НДК, живея с партньора си. Сега покрай карантината всички се прибраха вкъщи и стана малко трудно, особено ако не са свикнали хората да прекарват 24/7 заедно. За мен не се е променило кой знае колко, защото така или иначе аз си седя вкъщи и пиша. Но ми е по-организирано да отида някъде да си свърша работата. А като се прибера у дома, да знам, че това е другото ми място.

Имате ли планове да продължите живота на „Остайница“?

Да, искам да я поставя на сцена. Сега работя и по екранизацията ѝ с режисьора Костадин Бонев. Минахме първи кръг на НФЦ за идея, сега се борим за цялостно финансиране и сме в търсене на ко-продуценти. Голям проект, дано се получи. Искаме да снимаме тук и в Албания.

Вие как се озовахте във филма на Ралица Петрова „Безбог“, който взе една камара награди по фестивали?

От малка си мечтая да бъда актриса, но съм го загърбила, станах режисьор. За този филм ме намери във Фейсбук кастинг директорката и ме извика да се явя. Обикновено отказвам. Но тя ми прати филм на Ралица, който е бил селектиран за Кан. Явих се и започна ходене по мъките. Подготовката беше дълга, Ралица се опитваше да махне егото от мен, да не

мисля как изглеждам. Един ден дойде вкъщи и ми каза: сега ще излезеш и ще просиш. Бях шокирана. Просих и беше гадно, после не ѝ говорех. Беше шамар за мен, но отрезвителен. Слузубах също в дом за дементни хора, гледах умиращи, болни слични асистенти по домовете им. Близката среща с полусмъртта ме отрезви и ме накара да се свържа със себе си. Ралица знаеше кое копче точно да ми натисне, за да изпадна в някакво състояние. Пуснах се 100% в това нещо и се получи. И донесе много награди за филма и за мен. В Сараево след прожекцията дойдоха да ме поздравят две от селекторките на Оскарите. Казаха: дано държавата ви да изпрати този филм за Оскарите! Но не се случи.

Каква е музиката, която ви вълнува?

Слушам доста разнообразна музика, според настроението и сезона. Електронна, по-скоро дийп, също и джаз дори извън зимата, а някои мои познати казват - ах, каква коледна музика! Ходя по джаз фестивали, по концерти, харесвам тази енергия.

Опитвали ли сте се да пишете текстове за песни?

Не, но имам много предложения от музиканти. Все още не съм направила нищо. Искане ми се по-скоро някой да припознае своя текст в някое от моите стихотворения. Но аз пиша в бял стих и колкото и да има ритъм... Слушах едно интервю с Богдана Карадочева, която обясняваше, че едно време най-големите хитове са направени по стихове на големи поети. А сега младите музиканти сами си пишат текстовете. Все едно актьор да напише сценария.

Как задоволявате глада си за кино?

Сега поради ситуацията, за съжаление, не ходя на кино. За щастие - има онлайн фестивали. Не бях от хората, които гледат сериали, трудно може сериал да ме впечатли. Така че когато гледам сериали, те са наистина върхът. Скоро гледах един-два. (Преди да попитам Ирена дали сред тях е „Олив Кутридж“, тя започва да говори за него - б.а.) Иначе предимно фестивални филми гледам в НВО, търся изпуснати по кината като „Щастливия Лазаро“. Европейското кино ме вълнува. Гледам да си слагам цедка за ужаси, защото е важно с каква енергия те зарежда филмът. Ако те вкарва в тъмното, добре е да те извади после. Има филми, дето правят обратното. През последните години си дадох сметка, че има страдание, което е добре да преживеем, но има и такова, което си причиняваме излишно. Добре е човек да подбере какво чете, какво гледа, какво слуша. Ако слуша музика на такива херци, които ти размърдват мозъка и

предизвикват агресия... Перфектните херци са 432, божествената музика на Космоса. И книга да четеш, ако те вкарва в подземното царство, е добре и да те извади. Това е целта всъщност на изкуството. Лиших се от много световни поети и писатели, защото ме вкарват в тъмни дебри, граничещи със смъртта. Не чета повече Батай, някои неща на Дилан Томас доста ме завличат. Но има за щастие Жак Превер

На това ли учите тези, които посещават курсовете по творческо писане в академията „Заешка дупка“?

И на това. А сега подготвяме курс по терапевтично писане с една дама, завършила в Англия при много големи психотерапевти. Скоро ще го пуснем и мисля да се включа в него. ❶

ФОТОГРАФИЯ / ВИКТОРИЯ НИКИФОРОВА